

Research Paper

Pediatric Speech-language Pathology Research in Iran During 2007-2024:
Trends, Thematic Areas, and Research GapsFatemeh Hassinati¹ , Zahra Sadat Ghoreishi² , Atieh Ashtari¹ , *Golnoosh Golmohammadi³

1. Department of Speech Therapy, Pediatric Neurorehabilitation Research Center, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

2. Department of Speech Therapy, Faculty of Rehabilitation Sciences, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

3. Neuromuscular Rehabilitation Research Center, Neuroscience Research Institute, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran.

Citation Hassinati F, Ghoreishi ZS, Ashtari A, Golmohammadi G. Pediatric Speech-Language Pathology Research in Iran during 2007-2024: Trends, Thematic Areas, and Research Gaps. *Archives of Rehabilitation*. 2026; 27(2):262-285. <https://doi.org/10.32598/RJ.27.2.3565.1> <https://doi.org/10.32598/RJ.27.2.3565.1>

ABSTRACT

Objective Research in speech-language pathology (SPL) in Iran has experienced remarkable growth since the establishment of the discipline in 1973. However, no comprehensive and systematic evaluation of the scientific productions of SPL faculty members in Iran and their international impact has been conducted so far. The present study aims to fill this gap by examining the indexed articles of Iranian faculty members in pediatric SPL, providing the research trends, indexing databases, and thematic areas.

Materials & Methods This is a descriptive-retrospective study. All indexed and peer-reviewed articles in pediatric SPL published by SPL faculty members at Iranian medical universities between 2007 and 2024 were extracted from the Scientometric Portal of the Iranian Ministry of Health and Medical Education. Following the systematic screening of 398 articles, 380 eligible articles were analyzed based on seven main indicators: annual publication trends, clinical domains and subdomains, research focus, target population, research design, and status of indexing in international databases.

Results The SPL research showed an increasing trend, with the highest rate observed between 2020 and 2022 (23.7% of all articles). Receptive/expressive language was the most popular domain (40.3%), followed by speech sound production (16.3%), semantics (11.6%), phonology (10.8%), and feeding/swallowing disorders (8.4%). Regarding target population, the studies on children with typical development (30.8%) and hearing impairment (21.1%) had the highest rate. The dominant research focus was disorder characteristics (38.7%), while the focus on intervention (17.6%), epidemiology (2.4%), and screening (3%) was limited. Overall, 93.92% of articles were indexed in international databases, with Scopus providing the highest coverage (75.8%).

Conclusion Iranian faculty members in SPL, while addressing local priorities, have maintained international publication standards and achieved significant growth in knowledge development in this field. Pediatric SPL research in Iran has reached a stage of scientific maturity primarily built on studies of language development and hearing disorders. However, significant gaps exist in interventional, epidemiological, screening studies, and investigation of certain clinical populations such as children with attention deficit/hyperactivity disorder, voice disorders, and learning disabilities. This study can be a roadmap for prioritizing future research and formulating scientific policies in the field of pediatric SPL in Iran.

Keywords Speech therapy, Speech-language pathology (SPL), Children, Iran, Research trends, Communication disorders

Received: 10 Sep 2025

Revised: 28 Mar 2026

Accepted: 17 Apr 2026

* Corresponding Author:

Golnoosh Golmohammadi, PhD.

Address: Neuroscience Research Institute, Semnan University of Medical Sciences and Health Services, Semnan, Iran.

Tel: +98 (918) 861 0293

E-Mail: golnoosh8@gmail.com

Copyright © 2026 The Author(s);

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-BY-NC 4.0: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.en>), which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

English Version

Introduction

Speech-language pathology (SLP) is a specialized field that deals with the prevention, assessment, and treatment of speech-language and communication disorders, including swallowing disorders, across the lifespan [1-4]. Scientific research in this field plays a key role in enhancing the quality of clinical care through the development of valid diagnostic tools, design of intervention protocols, and improvement of service delivery models [5-7]. The SLP discipline in Iran began in 1973 with the establishment of the Higher School of Rehabilitation Sciences. Over the following decades, with the expansion of academic programs and the formation of professional structures, it gradually consolidated its scientific and clinical position [8]. Given the linguistic and cultural diversity in Iran, the development of assessment tools and interventions tailored to the linguistic and cultural characteristics of Iranians with speech-language disorders is essential. In recent years, Iranian scholars have taken significant steps toward localizing tools and improving services, including those examining barriers and capacities for tele-rehabilitation and highlighting the importance of equitable access to speech therapy services, particularly in special circumstances [9, 10].

Scientometric and bibliometric studies are systematic and powerful approaches for examining knowledge structures, identifying research trends, and determining future priorities. These studies enable the evaluation of thematic and methodological changes over time, identification of dominant or underexplored areas, and detection of research gaps. Moreover, the results of such studies can provide a basis for scientific policy-making, resource allocation, and strategic planning at national and institutional levels. At the international level, numerous studies have employed this approach. For example, a study on post-stroke speech rehabilitation reported key research trends and hotspots in the United States, highlighting the country's leading contribution [11]. A study evaluating UK research from 1991 to 2000 showed that the UK accounted for approximately 12% of global production in the SLP field [12]. A study conducted a content analysis of a professional journal in the field of SLP and reported a gradual shift toward more sophisticated methodologies and increased cross-national collaborations [13]. A study conducted in South Korea, using the keyword network analysis, mapped conceptual structures and interdisciplinary thematic relationships [14].

Despite international studies, no comprehensive, systematic analysis has been conducted in Iran to examine the research trends of SLP faculty members at Iranian universities, particularly in pediatric SLP. While bibliometric methods are recognized as valid, reliable, and information-rich tools for evaluating the research performance of universities and academic groups [15], the collective research output and international scientific impact of faculty members in this discipline in Iran have not been systematically documented. Over the past five decades, medical universities in Iran have played a significant role in training SLP specialists and developing educational and research capacities in speech therapy [16]. Identifying research gaps is a primary objective of scientometric studies, and specific frameworks exist to determine these gaps and guide future research agendas [17, 18]. However, thematic trends, methodological developments, and overall research trends in the field of pediatric SLP in Iran have not been analyzed coherently; as a result, research priorities and underexplored areas of pediatric SLP have not been clearly defined. Given the long history of SLP education in Iran and the gradual growth in the volume of scientific production, this gap is considerable. No study has systematically examined the scientific production of Iranian SLP faculty members over the past five decades. Therefore, the present study aims to fill this gap and provide a roadmap for shaping future scientific strategies for pediatric SLP in Iran by systematically analyzing research trends, identifying strengths and barriers, and explaining future opportunities.

Materials and Methods

This descriptive-retrospective study systematically analyzes the scope and trends of pediatric SPL research conducted by faculty members of medical universities in Iran. The analysis focuses on the following aspects: Annual publication trends, areas of clinical practice in SPL, research focus on the clinical field, causes of communication and swallowing disorders studied, research designs (e.g. clinical trials, cross-sectional, etc.), and the indexing status of articles. To be eligible, articles had to meet all of the following criteria: at least one author being a SPL faculty member at a medical university in Iran, being conducted during authors' employment at one of medical universities Iran, the research focused on pediatric SPL domains including communication, speech, language, and swallowing disorders (encompassing aspects of prevention, screening, diagnosis, assessment, intervention, counseling, and education), being registered in the [Scientometric System](#) of the Iranian [Ministry of Health and Medical Education \(MOHME\)](#), relevance to the Iranian context and culture, publication in peer-reviewed journals, publication up to November 2, 2024.

The [Scientometric System](#) of the Iranian Ministry of Health and Medical Education (MOHME) was used as the primary source for data collection. This system systematically records and updates the scientific publications of SPL faculty members at Iranian medical universities. The profile of each faculty member was reviewed and the titles and abstracts of their articles were screened to confirm the relevance. The articles with shared authorship were included only once based on the first author's name in the final analysis.

The article selection process was conducted in multiple systematic phases. First, one research team member accessed the [Scientometric System](#) and collected the information of all relevant publications. Duplicates were removed and then independently reviewed and verified by a second evaluator. In the next step, three other research team members conducted initial screening of the remaining records based on title, author name, and abstracts. Finally, articles that successfully passed this stage underwent full-text screening for final confirmation of eligibility. Following systematic screening of 398 articles, 380 articles met all inclusion criteria, of which 18 articles were excluded due to lack of direct relevance to pediatric SPL.

The analysis of articles was done based on seven parameters: year of publication (for annual research trend analysis), clinical domains, thematic subdomains, target population, research focus, research design, and indexing status in international databases. Definitions and classifications for each parameter were extracted based on valid guidelines in the field of SPL [19, 20]. Clinical domains were categorized based on the American Speech-Language-Hearing Association guidelines and included feeding and swallowing, fluency, resonance, voice, cognition, and speech sound production. Research focus was categorized based on normal growth and function, incidence and prevalence studies, screening studies, assessment and diagnostic studies, intervention studies, study of disorder characteristics, and multifaceted studies. Population classification was based on all cases of pediatric SPL, enabling systematic analysis of trends across different clinical populations. The research team together reviewed and analyzed each study based on classifications, and disagreements were resolved through discussion and consensus between at least two team members. A table was used to list the extracted data.

Results

Annual publication trends

The number of published articles showed substantial growth throughout the study period ([Table 1](#)). In the early years, research activity was low ($n=2$, 0.5% in 2007; $n=1$, 0.3% in 2008). From 2009 onward, a sustained growth in research publication was observed. A significant increase occurred from 2014 ($n=24$, 6.3%) to 2018 ($n=29$, 7.6%). The peak was observed from 2020 ($n=42$, 11.1%) to 2022 ($n=45$, 11.8%), with a total number of 115 articles (30.3%). However, it declined in 2023 ($n=23$, 6.1%) and 2024 ($n=12$, 3.2%), likely due to incomplete research data records in the system for 2024 during the data collection phase.

Publication trends based on clinical domains

As shown in [Table 2](#), the greatest research domain was receptive/expressive language ($n=153$, 40.3%). Within this domain, the highest number of studies was related to semantics ($n=44$, 11.6%), followed by phonology ($n=41$, 10.8%), prelinguistic communication ($n=32$, 8.4%), and syntax ($n=31$, 8.2%), while less research was related to pragmatics ($n=23$, 6.1%), literacy ($n=13$, 3.4%), and morphology ($n=5$, 1.3%).

The second most popular domain was speech sound production ($n=62$, 16.3%), with studies primarily focusing on phonological disorders ($n=60$, 15.8%). The next domain was feeding/swallowing disorders ($n=32$, 8.4%), with oral-motor functions being the primary focus ($n=21$, 5.5%). The fluency domain was investigated in 21 studies (5.5%) that exclusively addressed stuttering. Regarding the cognition domain, 16 studies (4.2%) were found, with memory being the main topic ($n=12$, 3.2%). Family/caregiver outcomes were examined in 12 studies (3.2%), while the domains of voice ($n=10$, 2.6%) and resonance ($n=8$, 2.1%) received the least attention.

Publication trends based on target population

According to the results in [Table 3](#), the studies related to children with normal speech-language development were more prevalent ($n=117$, 30.8%), followed by the studies on children with hearing loss/impairment ($n=81$, 21.1%), and stuttering ($n=34$, 8.9%). The number of studies on children with autism spectrum disorder (ASD; $n=21$, 5.5%) and developmental language disorders ($n=19$, 5%) were also considerable. Other popular target populations included those with cleft lip and palate ($n=20$, 5.3%), bilingualism ($n=19$, 5%), and preterm

Table 1. No. of published articles related to pediatric SPL (2007-2024)

Year	No. (%)
2007	2(0.5)
2008	1(0.3)
2009	4(1.1)
2010	13(3.4)
2011	9(2.4)
2012	12(3.2)
2013	13(3.4)
2014	24(6.3)
2015	27(7.1)
2016	28(7.4)
2017	28(7.4)
2018	29(7.6)
2019	40(10.5)
2020	42(11.1)
2021	28(7.4)
2022	45(11.8)
2023	23(6.1)
2024	12(3.2)
Total	380(100)

Archives of
Rehabilitation

birth (n=18, 4.7%). On the other hand, the target populations that received the least attention included children with intellectual/cognitive disabilities (n=13, 3.4%), cerebral palsy (n=7, 1.8%), swallowing disorders (n=5, 1.3%), and learning disabilities (n=4, 1.1%), vocal fold pathology (n=2, 0.5%), attention deficit/hyperactivity disorder (ADHD; n=2, 0.5%), phenylketonuria (n=1, 0.3%), and epilepsy (n=1, 0.3%).

Publication trends based on research focus

According to the results in Table 4, the predominant research focus was on describing disorder characteristics (n=147, 38.7%), followed by assessment and diagnosis (n=99, 26.1%) and intervention (n=67, 17.6%). The number of studies focused on normal development and function was 55 (14.5%). The number of studies fo-

cused on prevalence/incidence evaluation (n=9, 2.4%) and screening (n=1, 0.3%) was low.

Publication trends based on indexing status

The majority of articles (n=354, 93.2%) were indexed in at least one international database, while 26 studies (6.8%) were not indexed (Table 5). Scopus was the most common indexing database (n=288, 75.8%), followed by Web of Science (n=173, 45.5%), PubMed (n=143, 37.6%), Embase (n=141, 37.1%), and the Directory of Open Access Journals (DOAJ) (n=119, 31.3%). The number of articles with high indexing (in 4-5 databases) was 96 (25.3%), with the Embase/PubMed/Scopus/Web of Science indexing status being the most common (n=69, 18.2%). The number of articles with moderate indexing (in 2-3 databases) was 201(52.9%), while the

Table 2. Number of articles related to pediatric SPL by clinical domains and subdomains

Domain	Subdomain	No. (%)
Speech sound production	Phonological	60(15.8)
	Apraxia of speech	2(0.5)
Language (receptive/expressive)	Phonology	41(10.8)
	Morphology	5(1.3)
	Syntax	31(8.2)
	Semantics	44(11.6)
	Pragmatics	23(6.1)
	Literacy	13(3.4)
	Prelinguistic communication	32(8.4)
Resonance	Hypernasality	8(2.1)
Voice	Phonation quality	6(1.6)
	Loudness	1(0.3)
	Pitch	3(0.8)
Fluency	Stuttering	21(5.5)
Feeding and swallowing	Oral, pharyngeal, laryngeal, esophageal	11(2.9)
	Oral-motor functions	21(5.5)
Cognition	Memory	12(3.2)
	Attention	1(0.3)
	Executive function	3(0.8)
Family/caregiver outcomes	Quality of life and emotional health	4(1.1)
	Caregiver burden and stress	3(0.8)
	Parental participation and self-efficacy	3(0.8)
	Parent-child interaction and relationship	2(0.5)
Combined (more than one clinical domain)		4(1.1)
Total		380(100)

number of articles with indexing in a single database was 57(15%). Twenty-six articles (6.8%) were not indexed in any database.

Discussion

This study analyzed 380 articles authored by faculty members of SPL departments at Iranian medical univer-

sities, published from 2007 to 2024, and recorded in the Scientometric Database of Iranian [MOHME](#).

The predominance of language disorder-related research (40.3%) reflects its clinical importance in pediatric populations. In a similar study in the Philippines, language disorders also had the highest prevalence among the SPL studies (27.6%) [21]. In a study in the

Table 3. Number of studies related to pediatric SPL by target population

Population	No. (%)
Cleft lip and palate	20(5.3)
Hearing loss/impairment	81(21.1)
Autism spectrum disorder	21(5.5)
Preterm birth	18(4.7)
Stuttering	34(8.9)
Vocal fold pathology	2(0.5)
Phenylketonuria	1(0.3)
Learning disabilities	4(1.1)
Intellectual disabilities	13(3.4)
Bilingualism	19(5)
Cerebral palsy	7(1.8)
Developmental language disorders	19(5)
Swallowing disorders	5(1.3)
Attention deficit/hyperactivity disorder	2(0.5)
Typical development	117(30.8)
Epilepsy	1(0.3)
Idiopathic	11(2.9)
Combined	2(0.5)
Total	380(100)

United Kingdom, language development was one of the major research areas [12]. This consistency demonstrates that the focus of studies conducted by Iranian speech-language pathologists aligns with international priorities. Within the language domain, the higher emphasis on semantics (11.6%) and phonology (10.8%) subdomains aligns with international research priorities [22], as these components are considered fundamental elements of early language development and show the greatest vulnerability in children with neurodevelopmental conditions [23-25]. Moreover, recent research evidence in Iran emphasizes the importance of complex phonological processing in predicting literacy skills. For example, Imani-Shakibayi and Zarifian showed that the occurrence of atypical speech errors and difficulty in producing multisyllabic words in Iranian preschool

children may be associated with risk of future reading problems and phonological awareness [16]. These results highlight the important role of complex speech stimuli in assessing phonological processes in Persian-speaking children and support their use in both research and clinical settings for early identification of children at risk for literacy challenges. Regarding the language subdomain of prelinguistic communication (8.4%), the results demonstrated Iranian scholars' awareness of the importance of early intervention, consistent with international trends. However, the limited attention to the morphology subdomain (1.3%) represents a significant gap, particularly given its importance in morphologically rich languages such as Persian, which has a complex system of prefixes, suffixes, and pluralization.

Table 4. Number of studies related to pediatric SPL by research focus

Research Focus	No. (%)
Normal development and function	55(14.5)
Incidence/prevalence	9(2.4)
Screening	1(0.3)
Assessment and diagnosis	99(26.1)
Intervention	67(17.6)
Disorder characteristics	147(38.7)
Multifaceted studies	2(0.5)
Total	380(100)

The limited research on voice (2.6%) and resonance (2.1%) domains contrasts with the importance of clinical attention to these conditions, particularly in populations with cleft lip and palate (5.3% of studies). This pattern is similar to the results of a Philippine study [21], where voice disorders received limited attention (6%) and little research was devoted to augmentative and alternative communication (1.6%), motor speech disorders (1.2%), fluency (0.8%), and resonance (0.4%). Global scientometric analysis by La et al. on cohesive speech studies (n=395) during 1970-2020 also showed that language development and SPL were dominant globally, while limited attention had been given to voice and resonance disorders [26]. The limited investigation of these sub-domains may be due to limited access to specialized equipment or insufficient expertise in acoustic analysis at Iranian institutions, highlighting areas for future development.

The considerable number of studies on children with normal speech-language development (30.8%) and hearing-related disorders (21.1%) represents Iranian scholars' foundational approaches to understanding communication disorders in children and aligns with international priorities. Determining developmental norms is essential for culturally appropriate assessment and intervention, as language acquisition varies significantly across cultures [27, 28]. In this regard, recent Iranian studies on people with hearing impairment have gone beyond mere descriptions of linguistic characteristics and have addressed the interaction between cognitive and linguistic abilities. For example, Hajgholamrezaee et al. investigated the relationship between theory of mind, comprehension of mental verbs, and mean length

of utterance in Persian-speaking children with hearing impairment and found significant correlations between advanced cognitive and linguistic abilities [29]. These findings highlight the importance of more comprehensive interventions beyond mere language instruction. Similarly, La et al. emphasized the global importance of research in normal speech-language development for establishing assessment criteria, particularly in culturally diverse settings [26]. Iranian scholars' focus on typical speech-language development is particularly significant given the linguistic diversity of Persian and other regional languages, as applying Western standards can lead to misdiagnosis or inappropriate interventions [28]. The considerable attention to children with hearing disorders reflects the clinical importance of these disorders and the existing research infrastructure in this field, which takes on additional significance given the high prevalence of hearing loss in populations with common consanguineous marriages in Iran [30-32]. Mowzoon et al. [33] examined the relationship between linguistic variables and executive functions in Persian-speaking children aged 5-8 years with and without developmental language disorder, and demonstrated a close relationship between language development and executive function development, which is important for designing targeted interventions.

The prevalence of studies conducted by Iranian SPL scholars on children with ASD was 5.5%. Ghovati et al. [34] showed that Persian-speaking children with ASD aged 3-5 years exhibited significant delays across all early communication domains compared to typically developing 12-month-old peers, despite being older. They emphasized the necessity of early screening and targeted

Table 5. Number of studies related to pediatric SPL by indexing status

Indexing Status		No. (%)
High (4-5 databases)	WoS+Scopus+PubMed+Embase	69(18.2)
	WoS+Scopus+PubMed+Embase+DOAJ	9(2.4)
	ESCI+Scopus+PubMed+Embase	14(3.7)
	ESCI+Scopus+PubMed+Embase+DOAJ	7(1.8)
	Other combinations	7(1.8)
	Total	96(25.3)
Moderate (2-3 databases)	ISI+Scopus+PubMed	30(7.9)
	Scopus+Embase	32(8.4)
	Scopus+DOAJ	33(8.7)
	ESCI+Scopus+PubMed	6(1.6)
	ESCI+Scopus+DOAJ	9(2.4)
	Other combinations	91(24.0)
	Total	201(52.9)
Low (single database)	Scopus only	55(14.5)
	DOAJ only	44(11.6)
	Other	8(2.1)
	Total	107(28.2)
	Not indexed	26(6.8)
Total status		380(100)

intervention programs to support language and communication development. The limited attention of SPL research on children with ADHD (0.5%) and learning disabilities (1.1%) reported in our study is concerning, given their growing recognition and significant impact on communication development. This result contrasts with international trends, where research interest in these children is increasing, driven by greater awareness of the prevalence, complexity, and lifelong impact of these disorders [35]. According to our results, children with cerebral palsy (1.8%) and swallowing disorders (1.3%) also had received very limited attention, despite the relatively high prevalence and significant impact of these disorders on the quality of life.

The higher focus of SPL research on disorder characteristics (38.7%) rather than on interventions (17.6%) in-

dicates the formation of foundational knowledge about communication disorders in Iranian children. This result is consistent with a Philippine study, in which the nature of disorders was the focus of 20.8% of studies, and there were 11.2% intervention studies [21]. The result also aligns with global trends, where descriptive studies dominate SLP research (60%) during 2011-2020, as disorder profiles need to be prepared before developing interventions [26]. However, this narrow focus may impede the translation of research into clinical practice, as intervention studies are vital for developing evidence-based treatments. Globally [36], while randomized controlled trials receive even less attention [37]. The focus of SPL research on assessment and diagnosis (26.1%) reported in our study reflects the clinical priority of accurate diagnosis. Iranian scholars have played an im-

portant role in developing and validating indigenous diagnostic tools in Persian. The number of SPL articles focused on screening (0.3%) and epidemiology (2.4%) was low, which restricts evidence-based policy-making, prevention, and early intervention. Similar gaps exist in other developing countries, such as the Philippines [21]. Comprehensive population-based studies are essential for designing effective service delivery models, ensuring early identification, and improving long-term outcomes for children with communication disorders.

The high proportion of SPL studies by Iranian faculty members indexed in international databases (93.2%) demonstrates the quality of research and its global significance. The predominance of Scopus-indexed articles (75.8%) indicates adherence to international standards by Iranian scholars and journals. However, lower indexing in specialized databases such as PubMed (37.6%) may limit accessibility for clinical practitioners who primarily use medical databases to search for resources.

Limitations

It is important to note that this study examined only the articles of SPL faculty members recorded in the Scientometric Database of Iranian MOHME, and there is no information available about the total number of SPL studies conducted in Iran or the ratio of published articles to total research. This limitation hampers the ability to compare publication rates in Iran with those of other countries. The Philippine study by Bondoc et al. [21] attempted to analyze both published and unpublished articles and reported that 93.6% of articles remained unpublished [21]. Such comparisons highlight the different methodological approaches possible in research productivity analysis. As La et al. [26] emphasized, regional research networks play an important role in promoting global publication and knowledge exchange. Although the Scientometric Database of Iranian MOHME is a standardized system for recording faculty members' publications, it does not encompass all published scientific works in Iran. The information of books, conference papers, master's and doctoral theses, reports, and articles from local non-indexed journals may be incomplete or completely absent. Also, since the dataset was limited to scientific publications of faculty members, research conducted by clinical practitioners or non-medical faculty members was not included in the analysis. Moreover, inclusion of interdisciplinary research as a research domain may cause overlap or misallocation of domains, even after reaching a consensus. Due to compliance with ethical principles and confidentiality, it was not possible to accurately analyze the contribution

of each faculty member or medical university. The present study was a macro-level analysis of thematic domain evolution across time periods, and thus identification of gaps in pediatric SPL research in Iran over the past five decades. Accordingly, identifying or ranking leading scholars and universities was not within its scope. Therefore, citation-based metrics and co-authorship network analysis were not used in the study. These limitations indicate that the findings should be interpreted as reflecting indexed articles published by Iranian faculty members in peer-reviewed journals, not as representative of all SPL research in Iran.

Recommendations

To achieve a more comprehensive analysis of national scientific output, future review studies should include gray literature from university repositories, theses (from the IranDoc database), conference proceedings, and publications in local, non-indexed journals, as well as those indexed in international databases. Also, complementary and targeted scientometric studies are recommended to identify leading scholars and universities in various subdomains of pediatric SPL. Using citation metrics and network analysis, a more precise picture of scientific output and research trends in this field can be provided. Additionally, establishing co-authorship networks among Iranian and international scholars can strengthen methodological rigor and cross-border applicability of findings. Greater attention should be paid to interventional studies and randomized controlled trials in pediatric SPL, using culturally adapted treatments and comparative designs. Furthermore, more epidemiological studies should be conducted to determine the prevalence and burden of communication disorders among Iranian children, particularly in rural and underserved areas. Future screening studies should focus on designing diagnostic tools and protocols for early identification that are culturally and linguistically appropriate for Iranian people. Additionally, expanding the target population to clinical cases (e.g. children with ADHD, learning disabilities, and traumatic brain injuries) can help fill existing research gaps. Using AI-driven assessments and modern intervention tools, including tele-practice and mobile health applications, can be an important step towards increasing access, efficiency, and innovation in the delivery of speech therapy services.

Conclusion

SPL research in Iran has reached a stage of scientific maturity, characterized by strong foundations in language development and hearing disorders, while also offering significant opportunities to expand interventional research, epidemiological studies, and investigations of clinical populations. Iranian faculty members and medical universities, by producing pioneering studies across various SPL domains, have been able to address local needs and gain visibility in international databases. The high indexing status indicates the SPL research's high potential for global impact, while identified research gaps (low interventional, epidemiological, and screening studies and those on clinical populations) show a clear path for determining future research priorities and developing clinical services. Overall, the findings provide a milestone for understanding the SPL research trends in Iran and a roadmap for strengthening the role of SPL research in promoting the national health system and expanding the frontiers of global knowledge.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

This study was approved by the Ethics Committee of the [University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences](#), Tehran, Iran (Code: IR.USWR.REC.1401.093). All procedures were conducted in accordance with research ethics principles, and the confidentiality of authors' information and data was maintained throughout the process.

Funding

This study was funded by the [University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences](#), Tehran, Iran (Grant No.: 2877).

Authors' contributions

Conceptualization, Project management, Funding acquisition: Fatemeh Hassanati; Methodology: Fatemeh Hassanati and Atieh Ashtari; Validation, Analysis, Resources: Fatemeh Hassanati and Golnoosh Golmohammadi; Investigation: Fatemeh Hassanati and Zahra Sadat Ghoreishi; Writing, Visualization: Golnoosh Golmohammadi; review & editing: All authors; Supervision: Atieh Ashtari.

Conflict of interest

The authors declared no conflict of interest.

AI tools disclosure statement

The authors used ChatGPT (OpenAI) solely to improve the readability, language, and overall quality of the manuscript's writing. All authors remain fully responsible for scientific content, interpretation of the findings, and conclusions.

This Page Intentionally Left Blank

مقاله پژوهشی

پنج دهه پژوهش در گفتاردرمانی کودکان در ایران: روندها، حوزه‌های موضوعی و خلأهای پژوهشی

فاطمه حسناتی^۱، زهرا سادات قریشی^۲، عطیه اشتری^۱، گلنوش گل محمدی^۲

۱. گروه گفتاردرمانی، مرکز تحقیقات توانبخشی اعصاب اطفال، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.

۲. گروه گفتاردرمانی، دانشکده علوم توانبخشی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.

۳. مرکز تحقیقات توانبخشی عصبی-عضلاتی، پژوهشکده علوم اعصاب، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران.

Citation Hassnati F, Ghoreishi ZS, Ashtari A, Golmohammadi G. Pediatric Speech-Language Pathology Research in Iran during 2007-2024: Trends, Thematic Areas, and Research Gaps. *Archives of Rehabilitation*. 2026; 27(2):262-285. <https://doi.org/10.32598/RJ.27.2.3565.1>

doi <https://doi.org/10.32598/RJ.27.2.3565.1>

چکیده

هدف پژوهش در حوزه گفتاردرمانی در ایران از زمان تأسیس این رشته در سال ۱۳۵۲ رشد چشمگیری داشته است؛ با این حال، تاکنون ارزیابی جامع و نظام‌مندی از دستاوردهای پژوهشی اعضای هیئت علمی و میزان نمایه‌سازی بین‌المللی آن‌ها انجام نشده است. مطالعه حاضر با هدف پر کردن این خلأ پنج دهه از مقالات نمایه‌شده در حوزه گفتاردرمانی کودکان را که توسط اعضای هیئت علمی ایرانی منتشر شده‌اند، بررسی کرده و تصویری از روندهای پژوهشی، الگوهای انتشار بین‌المللی و اولویت‌های موضوعی ارائه می‌دهد.

روش بررسی این پژوهش یک مطالعه توصیفی گذشته‌نگر است که با استفاده از پرتال علم‌سنجی وزارت بهداشت ایران انجام شد. کلیه مقالات نمایه‌شده و دارای داوری هم‌تا مرتبط با گفتاردرمانی کودکان که توسط اعضای هیئت علمی گفتاردرمانی دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران بین سال‌های ۱۳۵۲ تا ۱۴۰۳ منتشر شده بودند، استخراج شدند. پس از غربالگری نظام‌مند ۳۹۸ مقاله، ۳۸۰ مقاله واجد شرایط بر اساس هفت شاخص اصلی تحلیل شدند.

یافته‌ها تولید علمی در این حوزه روندی افزایشی نشان داد و بیشترین میزان انتشار در سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۱ مشاهده شد (۳۰/۳ درصد از کل مقالات). حوزه درک و بیان زبان بیشترین سهم را داشت (۴۰/۳ درصد) و پس از آن تولید صداهای گفتاری (۱۶/۳ درصد)، معناشناسی (۱۱/۶ درصد)، واج‌شناسی (۱۰/۸ درصد)، و اختلالات تغذیه و بلع (۸/۴ درصد) قرار گرفتند. از نظر جمعیت هدف، مطالعات مربوط به کودکان با رشد طبیعی (۳۰/۸ درصد) و کودکان دارای افت شنوایی (۲۱/۱ درصد) بیشترین فراوانی را داشتند. رویکرد غالب پژوهش‌ها، توصیف ویژگی اختلالات (۳۸/۷ درصد) بود، در حالی که سهم پژوهش‌های مداخله‌ای (۱۷/۶ درصد)، همه‌گیرشناسی (۲/۴ درصد) و غربالگری (۳ درصد) محدود بود. در مجموع، ۹۳/۹۲ درصد از مقالات در پایگاه‌های بین‌المللی نمایه شده‌اند که اسکوپوس با ۷۵/۸ درصد بیشترین پوشش را داشت.

نتیجه‌گیری یافته‌ها نشان می‌دهد اعضای هیئت علمی ایرانی در رشته گفتاردرمانی، ضمن توجه به اولویت‌های بومی، توانسته‌اند استانداردهای انتشار بین‌المللی را رعایت کرده و به رشد قابل توجهی در توسعه دانش این حوزه دست یابند. پژوهش در حوزه گفتاردرمانی کودکان در ایران اکنون به مرحله‌ای از بلوغ علمی رسیده است که پایه‌های آن عمدتاً بر مطالعات رشد زبان و آسیب‌های شنوایی استوار است. با این حال، خلأهای مهمی در زمینه پژوهش‌های مداخله‌ای، مطالعات همه‌گیرشناسی، غربالگری و نیز بررسی برخی جمعیت‌های بالینی مانند کودکان با نقص توجه-بیش‌فعالی، اختلالات صدا و ناتوانی‌های یادگیری مشاهده می‌شود. این تحلیل می‌تواند به عنوان نقشه راهی برای اولویت‌بندی پژوهش‌های آینده و تدوین سیاست‌های علمی در حوزه گفتاردرمانی کودکان در ایران مورد استفاده قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها گفتاردرمانی، آسیب‌شناسی گفتار و زبان، کودکان، ایران، روندهای پژوهش، اختلالات ارتباطی

تاریخ دریافت: ۱۹ شهریور ۱۴۰۴

تاریخ اصلاح: ۰۸ فروردین ۱۴۰۵

تاریخ پذیرش: ۲۸ فروردین ۱۴۰۵

* نویسنده مسئول:

دکتر گلنوش گل محمدی

نشانی: سمنان، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی، پژوهشکده علوم اعصاب، مرکز تحقیقات توانبخشی عصبی-عضلاتی

تلفن: ۰۲۹۳ ۸۶۱۰۲۹۳ (۹۱۸) ۹۸+

رایانامه: golmohamadi.golnoosh8@gmail.com

Copyright © 2026 The Author(s);

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-BY-NC 4.0: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.en>), which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

مقدمه

گفتاردرمانی یا آسیب‌شناسی گفتار و زبان^۱، حوزه‌ای تخصصی است که به پیشگیری، ارزیابی، و درمان اختلالات گفتار، زبان، ارتباط، و بلع در تمام مراحل زندگی می‌پردازد [۴-۱]. پژوهش‌های علمی در این رشته، زیربنای عمل بالینی مبتنی بر شواهد را تشکیل می‌دهند. این پژوهش‌ها از طریق توسعه ابزارهای تشخیصی معتبر، طراحی پروتکل‌های مداخلاتی و بهبود مدل‌های ارائه خدمات، نقش کلیدی در ارتقای کیفیت مراقبت‌های بالینی ایفا می‌کنند [۵-۷].

گفتاردرمانی در ایران از سال ۱۳۵۲ با تأسیس مدرسه عالی توانبخشی بنیان‌گذاری شد و طی دهه‌های بعد، با گسترش برنامه‌های دانشگاهی و شکل‌گیری ساختارهای حرفه‌ای، به تدریج جایگاه علمی و بالینی خود را تثبیت کرد [۸]. با توجه به تنوع زبانی و فرهنگی کشور، توسعه ابزارهای ارزیابی و مداخلات متناسب با ویژگی‌های زبانی و فرهنگی کودکان ایرانی، برای پاسخگویی مؤثر به نیازهای این جمعیت ضروری است. در سال‌های اخیر، پژوهشگران ایرانی گام‌های مهمی در جهت بومی‌سازی ابزارها و بهبود خدمات برداشته‌اند؛ از جمله مطالعاتی که به بررسی موانع و ظرفیت‌های توانبخشی از راه دور پرداخته و اهمیت دسترسی عادلانه به خدمات گفتاردرمانی، به‌ویژه در شرایط خاص، را برجسته ساخته‌اند [۹، ۱۰].

تحلیل‌های علم‌سنجی و کتاب‌سنجی، رویکردهایی نظام‌مند و قدرتمند برای بررسی ساختار دانش، شناسایی روندهای پژوهشی و تعیین اولویت‌های آینده به شمار می‌آیند. این تحلیل‌ها امکان ارزیابی تغییرات موضوعی و روش‌شناختی در گذر زمان، شناسایی حوزه‌های غالب و کمتر مورد توجه و نیز آشکارسازی خلأهای پژوهشی را فراهم می‌کنند. افزون‌براین، نتایج چنین مطالعاتی می‌تواند مبنایی برای سیاست‌گذاری علمی، تخصیص منابع و برنامه‌ریزی راهبردی در سطح ملی و نهادی باشد. در سطح بین‌المللی، مطالعات متعددی با بهره‌گیری از این رویکرد انجام شده‌اند؛ برای مثال، در حوزه توانبخشی گفتاری پس از سکته مغزی، روندهای کلیدی پژوهش و نقش برجسته ایالات متحده آمریکا به‌عنوان کشور پیشرو در تولید علم این حوزه گزارش شده است [۱۱].

همچنین، ارزیابی تولیدات علمی بریتانیا در فاصله سال‌های ۱۹۹۱ تا ۲۰۰۰ نشان داد این کشور حدود ۱۲ درصد از تولید جهانی این حوزه را به خود اختصاص داده است [۱۲]. تحلیل محتوای مجلات بین‌المللی نیز حرکت تدریجی به‌سوی روش‌شناسی‌های پیچیده‌تر و افزایش همکاری‌های فراملی را مستند کرده است [۱۳]. افزون‌براین، مطالعات انجام‌شده در کشورهایی مانند کره، با استفاده از تحلیل هم‌رخدادی کلیدواژه‌ها، به ترسیم ساختارهای مفهومی و روابط موضوعی درون‌رشته‌ای پرداخته‌اند [۱۴].

باوجود این شواهد بین‌المللی، تاکنون تحلیل جامع و نظام‌مندی که به بررسی دستاوردها و الگوهای پژوهشی اعضای هیئت علمی رشته گفتاردرمانی در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، به‌ویژه در حوزه گفتاردرمانی کودکان، بپردازد، انجام نشده است؛ درحالی‌که روش‌های کتاب‌سنجی به‌عنوان ابزارهایی معتبر، قابل‌اعتماد و غنی از اطلاعات برای ارزیابی عملکرد پژوهشی دانشگاه‌ها و گروه‌های علمی شناخته می‌شوند [۱۵]. بازده پژوهشی جمعی و تأثیر علمی بین‌المللی اعضای هیئت علمی این رشته در ایران به‌طور نظام‌مند مستندسازی نشده است. این موضوع در شرایطی رخ می‌دهد که طی پنج دهه گذشته، دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران نقش مهمی در تربیت متخصصان و توسعه ظرفیت‌های آموزشی و پژوهشی گفتاردرمانی ایفا کرده‌اند [۱۶].

شناسایی خلأهای پژوهشی، یکی از اهداف اصلی مرورهای نظام‌مند و تحلیل‌های علم‌سنجی است و چارچوب‌های مشخصی برای تعیین این خلأها و جهت‌دهی به دستور کارهای تحقیقاتی آینده وجود دارد [۱۷، ۱۸]. باین‌حال، در حوزه گفتاردرمانی کودکان در ایران، روندهای موضوعی، تحولات روش‌شناختی و الگوهای کلی پژوهش تاکنون به‌صورت منسجم تحلیل نشده‌اند؛ در نتیجه، اولویت‌های پژوهشی و زمینه‌های کمتر بررسی‌شده این رشته به‌روشنی مشخص نیستند.

باتوجه به سابقه طولانی آموزش گفتاردرمانی در ایران و رشد تدریجی تولیدات علمی در این حوزه، وجود چنین شکاف دانشی قابل‌توجه است. از آنجاکه تاکنون هیچ مطالعه‌ای دستاوردهای پژوهشی اعضای هیئت علمی گفتاردرمانی ایران را در بازه‌ای نزدیک به پنج دهه به‌طور نظام‌مند بررسی نکرده است، انجام یک تحلیل جامع برای ترسیم چشم‌انداز ملی پژوهش‌ها، مقایسه آن با روندهای جهانی و شناسایی فرصت‌های بالقوه برای همکاری‌های علمی، ضروری به نظر می‌رسد. مطالعه حاضر با تحلیل نظام‌مند روندهای پژوهشی، شناسایی نقاط قوت و خلأها، و تبیین فرصت‌های آینده، درصدد پر کردن این خلأ و ارائه نقشه راهی برای شکل‌دهی به راهبردهای علمی آتی گفتاردرمانی کودکان در ایران است.

مواد و روش‌ها

این پژوهش با رویکرد توصیفی-گذشته‌نگر^۲، به تحلیل نظام‌مند دامنه و ویژگی‌های پژوهش‌های گفتاردرمانی کودکان می‌پردازد که توسط اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران انجام شده است. تمرکز تحلیل بر ابعاد زیر است: ۱. روندهای انتشار سالانه؛ ۲. حوزه‌های عملکرد بالینی در آسیب‌شناسی گفتار و زبان؛ ۳. موضوعات پژوهشی با تأکید بر حوزه بالینی؛ ۴. علل اختلالات ارتباطی و بلع مورد بررسی؛ ۵. انواع طرح‌های پژوهشی مطالعات (مانند کارآزمایی بالینی، مطالعه مقطعی و غیره)؛ ۶. وضعیت نمایه‌سازی^۳ انتشارات.

بروز و شیوع، پژوهش‌های غربالگری، مطالعات ارزیابی و تشخیص، پژوهش‌های مداخله‌ای، بررسی ویژگی‌های اختلالات و مطالعات چندوجهی طبقه‌بندی شد. دسته‌بندی جمعیت نیز تمامی موارد مرتبط با گفتاردرمانی کودکان را دربر می‌گرفت و امکان تحلیل نظام‌مند روندهای پژوهشی در میان جمعیت‌های بالینی مختلف را فراهم می‌کرد. تیم پژوهشی هر مطالعه را به‌صورت مشارکتی و براساس دسته‌بندی‌های از پیش تعیین‌شده بررسی و تحلیل کرد. اختلاف نظرها از طریق بحث و دستیابی به توافق میان حداقل دو عضو تیم حل‌وفصل شد.

یافته‌ها

روند انتشار سالانه مقالات

تعداد مقالات منتشرشده در طول دوره مطالعه رشد قابل‌توجهی نشان داد (جدول شماره ۱). در سال‌های ابتدایی، فعالیت پژوهشی محدود بود

(۱۳۸۶: تعداد=۲، ۰/۵ درصد؛ ۱۳۸۷: تعداد=۱، ۰/۳ درصد)، اما از سال ۱۳۸۸ شتاب پیوسته‌ای در انتشار مقالات مشاهده شد. افزایش چشمگیری در بازه زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷ رخ داد که با رشد پیوسته همراه بود (۱۳۹۳: تعداد=۲۴، ۶/۳ درصد؛ ۱۳۹۷: تعداد=۲۹، ۷/۶ درصد). اوج انتشار مقالات در سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۱ مشاهده شد؛ به‌گونه‌ای که در مجموع ۱۱۵ مقاله (۳۰/۳ درصد از کل تولیدات) در این دوره منتشر شد (۱۳۹۹: تعداد=۴۲، ۱۱/۱ درصد؛ ۱۴۰۱: تعداد=۴۵، ۱۱/۸ درصد). پس از این دوره اوج، در سال‌های (۱۴۰۲: تعداد=۲۳، ۶/۱ درصد؛ ۱۴۰۳: تعداد=۱۲، ۳/۲ درصد) کاهش مشاهده شد که احتمالاً به ناقص بودن ثبت داده‌های سال ۱۴۰۳ در زمان گردآوری اطلاعات مربوط است.

توزیع مقالات براساس حوزه‌های بالینی

بیشترین تمرکز پژوهش‌ها بر زبان درکی و بیانی بود و ۱۵۳ مطالعه (۴۰/۳ درصد) را شامل می‌شد (جدول شماره ۲). در این حوزه، بیشترین توجه به معناشناسی اختصاص داشت (تعداد=۴۴، ۱۱/۶ درصد)، پس از آن واج‌شناسی (تعداد=۴۱، ۱۰/۸ درصد)، ارتباط پیش‌زبانی (تعداد=۳۲، ۸/۴ درصد) و نحو (تعداد=۳۱، ۸/۲ درصد) قرار داشتند. درمقابل، کاربردشناسی با ۲۳ مطالعه (۶/۱ درصد) و سواد با ۱۳ مطالعه (۳/۴ درصد) سهم کمتری داشتند و صرفاً با ۵ مطالعه (۱/۳ درصد) کمترین میزان توجه را به خود اختصاص داد.

دومین حوزه بزرگ، تولید صداهای گفتاری بود (۶۲ مطالعه، ۱۶/۳ درصد) که عمدتاً بر اختلالات واجی تمرکز داشتند (۶۰ مطالعه، ۱۵/۸ درصد). اختلالات تغذیه و بلع شامل ۳۲ مطالعه (۸/۴ درصد) بود که در آن‌ها عملکردهای دهانی-حرکتی محور اصلی بررسی‌ها را تشکیل می‌داد (۲۱ مطالعه، ۵/۵ درصد). اختلالات

مقالات در صورتی واجد شرایط ورود به مطالعه بودند که تمامی معیارهای زیر را دارا می‌بودند: ۱. حداقل یک نویسنده عضو هیئت علمی رشته گفتاردرمانی از دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران؛ ۲. انجام پژوهش در دوره اشتغال به یکی از دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران؛ ۳. تمرکز پژوهش بر گفتاردرمانی کودکان شامل حوزه‌های ارتباط، گفتار، زبان و اختلالات بلع، دربرگیرنده جنبه‌های پیشگیری، غربالگری، تشخیص، ارزیابی، مداخله، مشاوره و آموزش؛ ۴. مستندشده در سامانه علم‌سنجی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ایران؛ ۵. ارتباط با زمینه و بافت ایرانی؛ ۶. انتشار در مجلات دارای دایوری همتا؛ ۷. انتشار تا تاریخ ۱۲ آبان سال ۱۴۰۳.

پایگاه علم‌سنجی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ایران به‌عنوان منبع اصلی گردآوری داده‌ها مورد استفاده قرار گرفت. این پایگاه، انتشارات علمی اعضای هیئت علمی گفتاردرمانی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور را به‌صورت نظام‌مند ثبت و به‌روزرسانی می‌کند. نمایه فردی هریک از اعضای هیئت علمی بررسی و عناوین و چکیده مقالات برای تأیید ارتباط موضوعی مرور شد. مقالات تکراری ناشی از همپوشانی نویسندگان تنها یک‌بار و براساس نام نویسنده اول در تحلیل نهایی لحاظ شدند.

فرایند انتخاب مطالعات به‌صورت چندمرحله‌ای و نظام‌مند انجام شد. در مرحله نخست، یکی از اعضای تیم پژوهش به پایگاه داده دسترسی یافته و تمامی انتشارات مرتبط را گردآوری کرد. موارد تکراری حذف شدند و سپس ارزیاب دوم آن‌ها را به‌صورت مستقل بازبینی و تأیید کرد. در گام بعد، سه عضو دیگر تیم پژوهش، مقالات باقی‌مانده را براساس عنوان، فهرست نویسندگان و چکیده‌ها مورد غربالگری اولیه قرار دادند. در نهایت، مقالاتی که این مرحله را با موفقیت گذراندند، در مرحله بررسی متن کامل برای تأیید نهایی واجد شرایط بودن ارزیابی شدند. پس از غربالگری نظام‌مند ۳۹۸ مقاله، ۳۸۰ مقاله که تمامی معیارهای ورود را برآورده می‌کردند، وارد تحلیل نهایی شدند. ۱۸ مقاله نیز به‌دلیل نداشتن ارتباط موضوعی مستقیم با گفتاردرمانی کودکان از مطالعه حذف شدند.

برای استخراج یکنواخت داده‌ها، جدولی استاندارد طراحی شد که مقالات را براساس هفت متغیر تحلیل می‌کرد: سال انتشار (برای تحلیل روندهای انتشار سالانه)، حوزه‌های بالینی، زیرحوزه موضوعی، تمرکز پژوهشی، جمعیت هدف، نوع طرح پژوهشی، و وضعیت نمایه‌سازی در پایگاه‌های بین‌المللی. تعاریف و دسته‌بندی‌های مربوط به هر متغیر براساس راهنماهای معتبر در حوزه آسیب‌شناسی گفتار و زبان استخراج شد [۱۹، ۲۰]. حوزه‌های بالینی براساس راهنماهای انجمن گفتار-زبان و شنوایی آمریکا دسته‌بندی شدند و شامل تغذیه و بلع، روانی گفتار، تشدید، صدا و تولید صداهای گفتاری بودند. تمرکز پژوهشی نیز در قالب دسته‌هایی همچون رشد و عملکرد طبیعی، مطالعات

جدول ۱. توزیع سالانه مقالات منتشرشده در حوزه گفتاردرمانی کودکان (۱۳۸۶-۱۴۰۳)

سال انتشار	تعداد (درصد)
۱۳۸۶	۲(۰/۵)
۱۳۸۷	۱(۰/۳)
۱۳۸۸	۴(۱/۱)
۱۳۸۹	۱۳(۳/۴)
۱۳۹۰	۹(۲/۴)
۱۳۹۱	۱۲(۳/۲)
۱۳۹۲	۱۳(۳/۴)
۱۳۹۳	۲۴(۶/۳)
۱۳۹۴	۲۷(۷/۱)
۱۳۹۵	۲۸(۷/۴)
۱۳۹۶	۲۸(۷/۴)
۱۳۹۷	۲۹(۷/۶)
۱۳۹۸	۴۰(۱۰/۵)
۱۳۹۹	۴۲(۱۱/۱)
۱۴۰۰	۲۸(۷/۴)
۱۴۰۱	۴۵(۱۱/۸)
۱۴۰۲	۲۳(۶/۱)
۱۴۰۳	۱۲(۳/۲)
جمع کل	۳۸۰(۱۰۰)

توانبخشانی

قابل ملاحظه‌ای دریافت کردند (به ترتیب تعداد= ۲۱، ۵/۵ درصد و تعداد= ۱۹، ۵ درصد). سایر حوزه‌های پژوهشی برجسته شامل شکاف لب و کام (تعداد= ۲۰، ۵/۳ درصد)، دوزیانی (تعداد= ۱۹، ۵ درصد)، و تولد نارس (تعداد= ۱۸، ۴/۷ درصد) بودند.

درمقابل، برخی وضعیت‌ها کمترین میزان توجه پژوهشی را دریافت کردند؛ از جمله ناتوانی‌های هوشی/ذهنی (تعداد= ۳/۴، ۱۳ درصد)، (تعداد= ۷، ۱/۸ درصد)، اختلالات مکانیسم بلع (تعداد= ۵، ۱/۳ درصد) و ناتوانی‌های یادگیری (تعداد= ۴، ۱/۱ درصد). همچنین توجه بسیار محدودی به آسیب‌شناسی چین‌های صوتی (تعداد= ۲، ۰/۵ درصد)، اختلال نقص توجه-بیش‌فعالی (تعداد= ۲، ۰/۵ درصد)، فنیل‌کتونوری (تعداد= ۱، ۰/۳ درصد) و صرع (تعداد= ۱، ۰/۳ درصد) اختصاص یافته است.

روانی گفتار ۲۱ مطالعه (۵/۵ درصد) را دربر می‌گرفت که به‌طور انحصاری به لکنت پرداخته بودند. پژوهش‌های مرتبط با شناخت شامل ۱۶ مطالعه (۴/۲ درصد) بود که حافظه موضوع اصلی آن‌ها بود (۱۲ مطالعه، ۳/۲ درصد). پیامدهای مربوط به خانواده و مراقبان در ۱۲ مطالعه (۳/۲ درصد) بررسی شدند، درحالی‌که اختلالات صد (۱۰ مطالعه، ۲/۶ درصد) و اختلالات تشدید (۸ مطالعه، ۲/۱ درصد) توجه بسیار محدودی دریافت کردند.

توزیع مقالات بر اساس جمعیت مورد مطالعه

مطالعات مرتبط با رشد طبیعی گفتار و زبان بزرگترین دسته را تشکیل می‌دادند (تعداد= ۱۱۷، ۳۰/۸ درصد). پس از آن، پژوهش‌های مربوط به افت یا آسیب شنوایی (تعداد= ۸۱، ۲۱/۱ درصد)، و لکنت (تعداد= ۳۴، ۸/۹ درصد) قرار داشتند (جدول شماره ۳). اختلال طیف اتیسم و اختلالات تکاملی زبان نیز توجه

جدول ۲. توزیع مقالات پژوهشی در زمینه گفتار درمانی کودکان در ایران براساس حوزه و زیرحوزه بالینی

تعداد (درصد)	زیرحوزه‌ها	حوزه‌های بالینی
۶۰(۱۵/۸)	واجی	تولید صداها و گفتاری
۲(۰/۵)	آپراکسی گفتار	
۴۱(۱۰/۸)	واج‌شناسی	زبان (درک و بیان)
۵(۱/۳)	صرف	
۳۱(۷/۲)	نحو	
۴۴(۱۱/۶)	معناشناسی	
۲۳(۶/۱)	کاربردشناسی	
۱۳(۳/۴)	سواد	
۳۲(۸/۴)	ارتباط پیش‌زبانی	
۸(۲/۱)	خیشومی شدگی بیش از حد	تشدید
۶(۱/۶)	کیفیت صدا	صدا
۱(۰/۳)	بلندی	
۳(۰/۸)	زیروبمی	
۲۱(۵/۵)	لکنت	روانی گفتار
۱۱(۲/۹)	دهانی، حلقی، حنجره‌ای، مری‌ای	تغذیه و بلع
۲۱(۵/۵)	عملکردهای دهانی-حرکتی	
۱۲(۳/۲)	حافظه	شناخت
۱(۰/۳)	توجه	
۳(۰/۸)	کارکرد اجرایی	
۴(۱/۱)	کیفیت زندگی و سلامت عاطفی	پیامدهای مربوط به خانواده و مراقبین
۳(۰/۸)	بار و فشار مراقبت	
۳(۰/۸)	مشارکت و خودکارآمدی والدین	
۲(۰/۵)	تامل و رابطه والد-کودک	
۴(۱/۱)		ترکیبی (بیش از یک حوزه بالینی)
۳۸۰(۱۰۰)		جمع کل

توانبخشانی

توزیع مقالات بر اساس تمرکز پژوهشی

بررسی شده بودند (جدول شماره ۴).

پژوهش‌های همه‌گیرشناسی بسیار محدود بودند؛ به‌طوری‌که مطالعات بروز و شیوع تنها ۹ مورد (۲/۴ درصد) را شامل می‌شدند. در حوزه غربالگری نیز شکاف قابل توجهی مشاهده شد و تنها یک مطالعه (۰/۳ درصد) به این موضوع اختصاص داشت.

بیشترین تمرکز پژوهش‌ها بر توصیف ویژگی‌های اختلالات بود (تعداد=۱۴۷، ۳۸/۷ درصد). پس از آن، مطالعات ارزیابی و تشخیص (تعداد=۹۹، ۲۶/۱ درصد) و پژوهش‌های مداخله‌ای (تعداد=۶۷، ۱۷/۶ درصد) قرار داشتند. همچنین، مطالعات مرتبط با رشد و عملکرد طبیعی در ۵۵ پژوهش (۱۴/۵ درصد)

جدول ۳. توزیع مطالعات پژوهشی در زمینه گفتار درمانی کودکان در ایران براساس جمعیت موردمطالعه

جمعیت	تعداد (درصد)
شکاف لب و کام	۲۰(۵/۳)
افت/آسیب شنوایی	۸۱(۲۱/۱)
اختلال طیف اتیسم	۲۱(۵/۵)
تولد نارس	۱۸(۴/۷)
لکنت	۳۴(۸/۹)
آسیب شناسی چین های صوتی	۲(۰/۵)
فنیل کتونوری	۱(۰/۳)
ناتوانی های یادگیری	۴(۱/۱)
ناتوانی های هوشی	۱۳(۳/۴)
دوزیانی	۱۹(۵)
فلج مغزی	۷(۱/۸)
اختلالات تکاملی زبان	۱۹(۵)
اختلالات بلع	۵(۱/۳)
اختلال نقص توجه-بیش فعالی	۲(۰/۵)
تکامل طبیعی	۱۱۷(۳۰/۸)
صرع	۱(۰/۳)
ایدیوپاتیک	۱۱(۲/۹)
ترکیبی	۲(۰/۵)
جمع کل	۳۸۰(۱۰۰)

توانبخشنی

جدول ۴. توزیع مطالعات پژوهشی در زمینه گفتار درمانی کودکان در ایران بر اساس تمرکز پژوهشی

تمرکز پژوهشی	تعداد (درصد)
رشد و عملکرد طبیعی	۵۵(۱۴/۵)
بروز و شیوع	۹(۲/۴)
غریبالگری	۱(۰/۳)
ارزیابی و تشخیص	۹۹(۲۶/۱)
مداخله	۶۷(۱۷/۶)
ویژگی های اختلالات	۱۴۷(۳۸/۷)
مطالعات چندوجهی	۲(۰/۵)
جمع کل	۳۸۰(۱۰۰)

توانبخشنی

جدول ۵. توزیع انتشارات در زمینه گفتار درمانی کودکان در ایران بر اساس پوشش نمایه‌سازی

پوشش نمایه‌سازی	تعداد (درصد)
دوآج + امبیس + پابمد + اسکوپوس + وب‌آوساینس	۶۹(۱۸/۲)
دوآج + امبیس + پابمد + اسکوپوس + وب‌آوساینس	۹(۲/۴)
دوآج + امبیس + پابمد + اسکوپوس + نمایه استنادی منابع نوظهور	۱۴(۳/۷)
دوآج + امبیس + پابمد + اسکوپوس + نمایه استنادی منابع نوظهور	۷(۱/۸)
ترکیبات دیگر ۴-۵ پایگاه داده	۷(۱/۸)
جمع جزئی پوشش بالا	۹۶(۲۵/۳)
پابمد + اسکوپوس + وب‌آوساینس	۳۰(۷/۹)
امبیس + اسکوپوس	۳۲(۸/۴)
دوآج + اسکوپوس	۳۳(۸/۷)
پابمد + اسکوپوس + نمایه استنادی منابع نوظهور	۶(۱/۶)
دوآج + اسکوپوس + نمایه استنادی منابع نوظهور	۹(۲/۴)
ترکیبات دیگر ۲-۳ پایگاه داده	۹۱(۲۳/۴)
جمع جزئی پوشش متوسط	۲۰۱(۵۲/۹)
فقط اسکوپوس	۵۵(۱۴/۵)
فقط دوآج	۴۴(۱۱/۶)
سایر تک‌پایگاه	۸(۲/۱)
جمع جزئی پوشش کم	۱۰۷(۲۸/۲)
بدون نمایه‌سازی	۲۶(۶/۸)
جمع کل	۳۸۰(۱۰۰)

توانبخشانی

وضعیت نمایه‌سازی مقالات

۵۲/۹ درصد)، درحالی‌که پوشش تک‌پایگاه در ۵۷ مطالعه (۱۵ درصد) مشاهده شد. همچنین، ۲۶ مطالعه (۶/۸ درصد) در هیچ پایگاه داده‌ای نمایه نشده بودند.

بحث

این تحلیل مبتنی بر بررسی ۳۸۰ مقاله منتشرشده توسط اعضای هیئت علمی گروه‌های گفتاردرمانی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور طی سال‌های ۱۳۵۲ تا ۱۴۰۳ که در پایگاه علم‌سنجی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نمایه شده‌اند، تصویری نظام‌مند از روند تکامل پژوهش‌ها در این حوزه ارائه می‌دهد.

غالب بودن پژوهش‌های مرتبط با زبان (۴۰/۳ درصد) بیانگر پیچیدگی فرآیند رشد زبان و اهمیت بالینی آن در جمعیت کودکان است و باروندهای پژوهشی بین‌المللی همخوانی دارد. در مطالعه‌ای مشابه در فیلیپین نیز اختلالات زبانی بیشترین سهم را

اکثریت مطالعات (تعداد= ۳۵۴، ۱۷/۶ درصد) در حداقل یک پایگاه داده بین‌المللی نمایه شده بودند، درحالی‌که ۲۶ مطالعه (۶/۸ درصد) بدون نمایه بودند (جدول شماره ۵). پایگاه داده اسکوپوس جامع‌ترین پوشش را ارائه داد (تعداد= ۲۸۸، ۷۵/۸ درصد)، پس از آن پایگاه داده وب‌آوساینس (تعداد= ۱۷۳، ۴۵/۵ درصد)، پابمد (تعداد= ۱۴۳، ۳۷/۶ درصد)، امبیس (تعداد= ۱۴۱، ۳۷/۱ درصد) و مجلات دسترسی آزاد (دوآج) (تعداد= ۱۱۹، ۳۱/۳ درصد) قرار داشتند.

انتشارات با پوشش بالا (۴-۵ پایگاه داده) شامل ۹۶ مطالعه (۲۵/۳ درصد) بودند که در میان آن‌ها، الگوی امبیس + پابمد + اسکوپوس + وب‌آوساینس رایج‌ترین ترکیب را تشکیل می‌داد (تعداد= ۶۹، ۱۸/۲ درصد). انتشارات با پوشش متوسط (۲-۳ پایگاه داده) بزرگترین دسته را شامل می‌شدند (تعداد= ۲۰۱،

به خود اختصاص داده بودند (۲۷/۶ درصد) [۲۱]، و در بریتانیا، رشد زبان به‌عنوان یکی از حوزه‌های اصلی پژوهشی گزارش شده است [۱۲]. این همگرایی نشان می‌دهد تمرکز مطالعات انجام‌شده توسط گفتاردرمانگران ایرانی با اولویت‌های بین‌المللی همسو است.

در درون این حوزه، تمرکز بر معناشناسی (۱۱/۶ درصد) و واج‌شناسی (۱۰/۸ درصد) با اولویت‌های پژوهشی بین‌المللی همسو است [۲۲]، زیرا این مؤلفه‌ها از عناصر بنیادین رشد زبان اولیه به شمار می‌روند و بیشترین میزان آسیب‌پذیری را در کودکان با شرایط عصبی-تکاملی نشان می‌دهند [۲۳-۲۵]. افزون‌براین، شواهد پژوهشی اخیر در ایران نیز بر اهمیت پردازش واجی پیچیده در پیش‌آگهی مهارت‌های سوادآموزی تأکید می‌کنند. برای نمونه، یافته‌های ایمانی‌شکیبایی و ظریفیان (۲۰۲۵) نشان داد بروز خطاهای گفتاری غیرمعمول و دشواری در تولید واژگان چندسیلابی در کودکان پیش‌دبستانی می‌تواند با خطر مشکلات آتی در خواندن و آگاهی واجی همراه باشد [۱۶]. این نتایج، جایگاه مهم محرک‌های گفتاری پیچیده را در سنجش فرایندهای واجی کودکان فارسی‌زبان برجسته می‌کند و از کاربرد آن‌ها در هر دو بستر پژوهشی و غربالگری بالینی برای شناسایی زودهنگام کودکانی که در معرض چالش‌های سوادآموزی قرار دارند، حمایت می‌کند.

تمرکز بر ارتباط پیش‌زبانی (۸/۴ درصد) نشان‌دهنده آگاهی پژوهشگران ایرانی از اهمیت مداخله زودهنگام است که با روندهای بین‌المللی مطابقت دارد. با این حال، توجه اندک به صرف (۱/۳ درصد) نمایانگر یک شکاف قابل توجه است، به‌ویژه باتوجه به اهمیت آن در زبان‌هایی با غنای صرفی مانند فارسی که دارای سیستم پیشوند، پسوند و جمع‌سازی پیچیده است.

چند حوزه همچنان کمتر مورد توجه پژوهشی قرار گرفته‌اند. سهم اندک مطالعات مرتبط با اختلالات صدا (۲/۶ درصد) و اختلالات تشدید (۲/۱ درصد)، با وجود اهمیت بالینی قابل توجه این وضعیت‌ها، به‌ویژه در جمعیت‌های دارای شکاف لب و کام (۵/۳ درصد از مطالعات)، در تناقض است. این الگو با یافته‌های گزارش‌شده در فیلیپین نیز همخوانی دارد؛ به‌گونه‌ای که در آنجا اختلالات صدا تنها سهم محدودی از پژوهش‌ها را به خود اختصاص داده بودند [۲۱] و پژوهش اندکی به حوزه‌های ارتباط مکمل و جایگزین (۱/۶ درصد)، اختلالات حرکتی گفتار (۱/۲ درصد)، روانی گفتار (۰/۸ درصد) و تشدید (۰/۴ درصد) اختصاص یافته بود.

تحلیل علم‌سنجی جهانی انجام‌شده توسط لا و همکاران (۲۰۲۱) بر پژوهش‌های گفتار منسجم (۳۹۵ مقاله، ۱۹۷۰-۲۰۲۰) این تفسیر را تأیید می‌کند و نشان می‌دهد که در سطح جهانی، حوزه‌های رشد زبان و آسیب‌شناسی گفتار بیشترین سهم

پژوهشی را به خود اختصاص داده‌اند، درحالی که به اختلالات صدا و تشدید توجه محدودی شده است [۲۶]. کمتر بررسی شدن این حوزه‌ها در ایران ممکن است ناشی از دسترسی محدود به تجهیزات تخصصی یا کمبود تخصص در تحلیل‌های آکوستیکی در مؤسسات آموزشی و پژوهشی باشد و درنتیجه، حوزه‌هایی را برای توسعه آتی پژوهش برجسته می‌کند.

تمرکز قابل توجه بر رشد طبیعی گفتار و زبان (۳۰/۸ درصد) و اختلالات مرتبط با شنوایی (۲۱/۱ درصد)، نشان‌دهنده رویکردهای بنیادی در درک اختلالات ارتباطی است و با جهت‌گیری‌های مبتنی بر شواهد و شیوه‌های توصیه‌شده در پژوهش‌های بین‌المللی همسو می‌باشد. از این رو، تعیین هنجارهای رشدی برای ارزیابی و مداخله متناسب با زمینه فرهنگی ضروری است، زیرا فرآیند اکتساب زبان در فرهنگ‌های مختلف تفاوت‌های معناداری نشان می‌دهد [۲۷، ۲۸]. در همین راستا، پژوهش‌های اخیر ایرانی در حوزه آسیب شنوایی نشان می‌دهند این مطالعات از توصیف صرف ویژگی‌های زبانی فراتر رفته و به تعامل میان توانایی‌های شناختی و زبانی پرداخته‌اند. برای نمونه، حاج‌غلام‌رضایی و همکاران [۲۹] در کودکان فارسی‌زبان دارای آسیب شنوایی، رابطه بین نظریه ذهن، درک افعال ذهنی و میانگین طول جمله را بررسی کردند و همبستگی‌های قابل توجهی میان این توانایی‌ها گزارش دادند. این یافته‌ها بر ضرورت طراحی مداخلات جامع‌تر که فراتر از آموزش صرف زبان باشند و ابعاد شناختی را نیز در برگیرند، تأکید می‌کند.

به‌طور مشابه، لا و همکاران بر اهمیت جهانی پژوهش در رشد طبیعی زبان برای تعیین معیارهای معتبر ارزیابی، به‌ویژه در محیط‌های دارای تنوع فرهنگی بالا تأکید کرده‌اند [۲۶]. در این میان، تمرکز پژوهشی مطالعات ایرانی بر رشد طبیعی زبان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ زیرا باتوجه به تنوع زبانی فارسی و دیگر زبان‌های منطقه‌ای، اتکا به استانداردهای برگرفته از جوامع غربی می‌تواند به تشخیص نادرست یا طراحی مداخلات نامتناسب منجر شود [۲۸].

توجه قابل ملاحظه به آسیب‌های شنوایی نیز هم بازتاب‌دهنده اهمیت بالینی این اختلالات و هم نشان‌دهنده زیرساخت‌های موجود پژوهشی در این حوزه است، امری که باتوجه به شیوع نسبتاً بالای آسیب‌شنوایی در جمعیت‌هایی با میزان بالاتر ازدواج‌های فامیلی در ایران، اهمیت مضاعفی می‌یابد [۳۰-۳۲]. در همین راستا، موزون و همکاران رابطه میان متغیرهای زبانی و کارکردهای اجرایی را در کودکان فارسی‌زبان ۵-۸ ساله با و بدون اختلال تکاملی زبان رشدی بررسی کردند [۳۳]. نتایج این مطالعه وجود ارتباط نزدیک میان رشد زبان و تحول کارکردهای اجرایی را نشان دارد که پیامدهای مهمی برای طراحی مداخلات هدفمند و مبتنی بر شواهد دارد.

باین حال، پژوهش‌های مرتبط با غربالگری (۰/۳ درصد) و مطالعات همه‌گیرشناسی (۲/۴ درصد) در حوزه اختلالات ارتباطی در ایران محدود هستند، که این امر سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد، پیشگیری و مداخله زودهنگام را محدود می‌کند. شکاف‌های مشابهی در دیگر کشورهای درحال توسعه، مانند فیلیپین، نیز مشاهده شده است [۲۱]. تولید داده‌های جامع مبتنی بر جمعیت برای طراحی مدل‌های مؤثر ارائه خدمات، تضمین شناسایی زودهنگام و بهبود نتایج بلندمدت کودکان دارای اختلالات ارتباطی ضروری است.

نسبت قابل توجه مطالعات دارای نمایه بین‌المللی (۹۳/۲ درصد) نشان‌دهنده کیفیت پژوهش‌های ایرانی و اهمیت آن‌ها در اسناد جهانی پژوهش است. غالب بودن مقالات در پایگاه اسکوپوس (۷۵/۸ درصد) نشان‌دهنده رعایت استانداردهای بین‌المللی توسط پژوهشگران و مجلات ایرانی است. باین حال، پوشش کمتر در پایگاه‌های تخصصی مانند پایمد (۳۷/۶ درصد) ممکن است دسترس‌پذیری برای متخصصان بالینی که عمدتاً از پایگاه‌های پزشکی برای جست‌وجوی منابع استفاده می‌کنند را محدود کند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های این تحلیل نشان می‌دهد پژوهش در حوزه گفتاردرمانی کودکان در ایران به مرحله‌ای از بلوغ علمی رسیده است؛ مرحله‌ای که با بنیان‌های استوار در زمینه‌های رشد زبان و آسیب‌های شنوایی مشخص می‌شود و درعین حال، فرصت‌های چشمگیری برای گسترش پژوهش‌های مداخله‌ای، مطالعات همه‌گیرشناسی و بررسی جمعیت‌های بالینی کمتر مطالعه شده دارد.

محققان و دانشگاه‌های ایرانی با تولید مطالعات پیشرو در حوزه‌های مختلف، توانسته‌اند هم به نیازهای بومی پاسخ دهند و هم در عرصه بین‌المللی دیده شوند. میزان بالای نمایه‌سازی بین‌المللی بیانگر ظرفیت بالای این حوزه برای اثرگذاری جهانی است، درحالی‌که شکاف‌های شناسایی شده (پژوهش‌های مداخله‌ای، همه‌گیرشناسی، غربالگری، و برخی جمعیت‌های بالینی) مسیر روشنی را برای تعیین اولویت‌های پژوهشی آینده و توسعه خدمات بالینی ترسیم می‌کنند. درمجموع، این یافته‌ها نقطه عطفی برای درک مسیر تحول پژوهش گفتاردرمانی در ایران فراهم می‌سازند و نقشه‌راهی برای تقویت نقش این حوزه در ارتقای نظام سلامت ملی و گسترش مرزهای دانش جهانی ارائه می‌دهند.

محدودیت‌ها

نسبت بالای مقالات نمایه‌شده بین‌المللی در میان آن‌هایی که در پایگاه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ثبت شده‌اند، نشان‌دهنده کیفیت و رویت‌پذیری بین‌المللی خروجی پژوهشی اعضای هیئت علمی ایرانی است. باین حال، باید توجه داشت که این مطالعه تنها انتشارات نمایه‌شده توسط اعضای هیئت علمی

در حوزه اختلال طیف اتیسم که ۵/۵ درصد از مطالعات را تشکیل می‌دهد، قوتی و همکاران نشان دادند کودکان فارسی‌زبان دارای اختلال طیف اتیسم ۳-۵ ساله نسبت به همسالان ۱۲ ماهه بارشد طبیعی در تمام حوزه‌های ارتباطی اولیه تأخیر قابل توجهی داشتند، با وجود اینکه سن آن‌ها بالاتر بود [۳۴]. نویسندگان بر ضرورت غربالگری زودهنگام و برنامه‌های مداخله هدفمند برای حمایت از رشد زبان و ارتباط تأکید کردند.

محدود بودن پژوهش‌های مرتبط با اختلال نقص توجه/ بیش‌فعالی (۵/۰ درصد) و ناتوانی‌های یادگیری (۱/۱ درصد)، باتوجه‌به افزایش آگاهی نسبت به این اختلالات و نقش قابل توجه آن‌ها در رشد مهارت‌های ارتباطی، تأمل‌برانگیز است. این الگو با روندهای جهانی همخوانی ندارد، زیرا در سال‌های اخیر، پژوهش‌های مرتبط با این اختلالات در سطح بین‌المللی به‌طور چشمگیری گسترش یافته‌اند که این امر بازتاب افزایش شناخت از شیوع، پیچیدگی و پیامدهای بلندمدت آن‌هاست [۳۵]. به‌طور مشابه، پژوهش‌های مرتبط با فلج مغزی (۱/۸ درصد) و اختلالات بلع (۳/۱ درصد) با وجود شیوع نسبتاً بالا و اثر قابل توجه بر کیفیت زندگی، تنها سهم محدودی از توجه پژوهشی را به خود اختصاص داده‌اند.

تمایل بیشتر به انجام پژوهش‌های ویژگی‌شناسی اختلالات (۳۸/۷ درصد) نسبت به پژوهش‌های مداخله‌ای (۱۷/۶ درصد) نشان‌دهنده آن است که در ایران هنوز دانش بنیادی درباره اختلالات ارتباطی در جمعیت‌های کودکان در حال شکل‌گیری است. این الگو مشابه تجربه فیلیپین است، جایی که پژوهش‌ها عمدتاً به «ماهیت اختلالات» (۲۰/۸ درصد) و در درجه دوم به مطالعات مداخله (۱۱/۲ درصد) اختصاص داشتند [۲۱]، که نشان‌دهنده نیاز اولیه به داده‌های همه‌گیرشناسی و توصیف وضعیت‌ها در آن کشور بوده است.

این رویکرد با روندهای جهانی همسو است، جایی که پژوهش‌های توصیفی در حوزه گفتار و زبان غالب هستند (۶۰ درصد از تولیدات بین ۲۰۱۱-۲۰۲۰)، زیرا پیش از توسعه مداخلات، نیاز به تعیین پروفایل اختلالات وجود دارد [۲۶]. باین حال، این تمرکز ممکن است ترجمه پژوهش به عملکرد بالینی را محدود کند، زیرا مطالعات مداخله‌ای برای توسعه درمان مبتنی بر شواهد حیاتی هستند. در سطح جهانی، پژوهش‌های مداخله‌ای در حوزه اختلالات تکاملی زبان همچنان محدود هستند [۳۶] و کارآزمایی‌های تصادفی کنترل‌شده نیز سهم اندکی از شواهد موجود را تشکیل می‌دهند [۳۷].

تأکید بر ارزیابی و تشخیص (۲۶/۱ درصد) بازتاب‌دهنده اولویت بالینی شناسایی دقیق است. محققان ایرانی نقش مهمی در توسعه و اعتباریابی ابزارهای ارزیابی بومی، به‌ویژه برای زبان فارسی، ایفا کرده‌اند.

پایان نامه‌ها (مانند **ایران داک**)، مجموعه مقالات همایش‌ها و مجلات محلی غیرنمایه‌شده را در کنار پایگاه‌های بین‌المللی لحاظ کنند. پژوهش‌های آتی می‌توانند با طراحی مطالعات علم‌سنجی تکمیلی و هدفمند، به شناسایی پژوهشگران و مراکز پیشرو در زیرحوزه‌های مختلف گفتاردرمانی کودکان بپردازند و از طریق بهره‌گیری از شاخص‌های استنادی و شبکه‌ای، تصویری دقیق‌تر از الگوهای تولید و هدایت دانش در این حوزه ارائه دهند.

افزون بر گسترش روش‌شناختی، چندین اولویت توسعه‌ای نیز در این حوزه قابل‌شناسایی است. انجام پژوهش‌های مداخله‌ای و کارآزمایی‌های تصادفی کنترل‌شده، به‌ویژه با تمرکز بر مداخلات بومی‌سازی‌شده متناسب با بافت فرهنگی و همچنین مطالعات تطبیقی، می‌تواند به پیشرفت دانش و تقویت شواهد موجود در این حوزه کمک کند. همچنین، ایجاد شبکه‌های پژوهشی میان مؤسسات علمی و پژوهشی ایران و گسترش همکاری‌های بین‌المللی می‌تواند به ارتقای کیفیت روش‌شناختی پژوهش‌ها و افزایش قابلیت تعمیم و کاربرد فرامرزی یافته‌ها کمک کند.

علاوه‌براین، انجام برنامه‌های پژوهشی همه‌جانبه در زمینه همه‌گیرشناسی برای تعیین میزان واقعی شیوع و بار اختلالات ارتباطی در میان کودکان ایرانی، به‌ویژه در جمعیت‌های روستایی و اقلیت‌های کمتربرخوردار، ضروری است. پژوهش‌های آینده در حوزه‌ی غربالگری باید بر طراحی ابزارها و پروتکل‌های شناسایی زودهنگام که از نظر فرهنگی و زبانی با جامعه‌ی ایران سازگار باشند، تمرکز کنند. همچنین گسترش دامنه پژوهش‌ها به جمعیت‌های بالینی‌نوظهور از جمله کودکان دارای اختلال نقص توجه-بیش‌فعالی، ناتوانی‌های یادگیری و آسیب‌های مغزی ضربه‌ای می‌تواند به رفع شکاف‌های موجود در ادبیات پژوهشی کمک کند. درنهایت، بررسی و به‌کارگیری ابزارهای ارزیابی و مداخله مبتنی بر فناوری و هوش مصنوعی، از جمله توانبخشی از راه دور و برنامه‌های سلامت همراه، می‌تواند گامی مهم در جهت افزایش دسترسی، کارایی و نوآوری در ارائه‌ی خدمات گفتاردرمانی باشد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

این پژوهش در کمیته اخلاق در پژوهش **دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی** با شناسه اخلاق (IR.USWR. REC.1401.093) تصویب شده است. از آنجاکه این مطالعه مبتنی بر تحلیل داده‌های ثانویه و انتشارات نمایه‌شده بود، هیچ‌گونه تماس مستقیم با آزمودنی انسانی صورت نگرفت. بااین‌حال، تمامی مراحل پژوهش مطابق با اصول اخلاق پژوهش انجام شد و محرمانگی اطلاعات نویسندگان و داده‌ها در تمام مراحل حفظ گردید. داده‌ها صرفاً در قالب نتایج تجمیعی گزارش شدند و از افشای هرگونه اطلاعات هویتی پرهیز شد.

دانشگاهی ثبت‌شده در پایگاه علم‌سنجی **وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ایران** را بررسی کرده و اطلاعاتی درباره حجم کل پژوهش‌های انجام‌شده در ایران یا نسبت مقالات منتشرشده به کل پژوهش‌ها در دسترس نیست. این محدودیت امکان مقایسه نرخ انتشار با سایر کشورها را محدود می‌کند؛ برای مثال، مطالعه فیلیپین توسط بوندوک و همکاران شامل پژوهش‌های منتشرشده و منتشرنشده بود و گزارش داد که ۹۳/۶ درصد از مطالعات شناسایی‌شده منتشرنشده باقی مانده بودند [۲۱]. چنین مقایسه‌هایی تفاوت‌های روش‌شناختی ممکن در تحلیل بهره‌وری پژوهشی را بر جسته می‌کند. همان‌طور که لا و همکاران [۲۶] تأکید کرده‌اند، شبکه‌های پژوهشی منطقه‌ای نقش مهمی در ارتقای انتشار جهانی و تبادل دانش ایفا می‌کنند. اگرچه پایگاه علم‌سنجی **وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی**، نظامی ساختار یافته و استاندارد برای ثبت انتشارات اعضای هیئت علمی فراهم می‌کند، اما تمامی دستاوردهای علمی کشور را دربر نمی‌گیرد. کتب، ارائه‌های همایش، پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری، گزارش‌های سازمانی و مقالات مجلات محلی غیرنمایه‌شده ممکن است کمتر بازتاب یافته یا کاملاً غایب باشند.

دوم، طبقه‌بندی مطالعات میان‌رشته‌ای یا مرزی در حوزه‌های ثابت پژوهشی، حتی با استفاده از فرآیند اجماع، ممکن است موجب هم‌پوشانی یا اشتباه در تخصیص حوزه‌ها شود.

سوم، از آنجاکه مجموعه داده‌ها محدود به اعضای هیئت علمی دانشگاهی بود؛ بنابراین پژوهش‌های انجام‌شده توسط درمانگران بالینی خارج از دانشگاه یا دانشکده‌های غیرپزشکی ممکن است در تحلیل ثبت نشده باشند.

چهارم اینکه به‌دلیل رعایت اصول اخلاقی و محرمانگی، امکان تحلیل دقیق سهم هر محقق یا دانشگاه وجود نداشت.

نهایتاً، محدودیت پنجمی که می‌توان به آن اشاره کرد این است که پژوهش حاضر با هدف تحلیل کلان روندهای زمانی، تحول حوزه‌های موضوعی و شناسایی خلأهای دانشی در پژوهش‌های گفتاردرمانی کودکان در ایران طی پنج دهه گذشته انجام شد و شناسایی یار تبه‌بندی پژوهشگران و دانشگاه‌های پیشرو جزء اهداف آن نبود. به همین دلیل، شاخص‌های مبتنی بر استناد و تحلیل شبکه‌های هم‌نویسندگی که برای چنین مقاصدی ضروری‌اند، لحاظ نشدند. با توجه به این محدودیت‌ها، یافته‌های حاضر باید به‌عنوان بازتابی از خروجی‌های نمایه‌شده، دانشگاهی و داوری‌شده تفسیر شوند و نه به‌عنوان سرشماری جامع تمام پژوهش‌های گفتاردرمانی در ایران.

پیشنهادات برای پژوهش‌های آینده

برای دستیابی به تصویری جامع‌تر از فعالیت‌های ملی، مرورهای آینده باید ادبیات خاکستری از جمله مخازن دانشگاهی، پایگاه

حامی مالی

پژوهش حاضر تحت حمایت مالی دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی با کد طرح ۲۸۷۷ انجام شده است.

مشارکت نویسندگان

مفهوم‌سازی: فاطمه حسناتی؛ روش‌شناسی: فاطمه حسناتی و عطیه اشتری؛ تحلیل، اعتبارسنجی و منابع: فاطمه حسناتی و گلنوش گل‌محمدی؛ تحقیق و بررسی: فاطمه حسناتی و زهرا سادات قریشی؛ نگارش پیش‌نویس و بصری‌سازی: گلنوش گل‌محمدی؛ ویراستاری و نهایی‌سازی نوشته: کلیه نویسندگان؛ نظارت: عطیه اشتری؛ مدیریت: فاطمه حسناتی.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد.

بیانیه استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی

نویسندگان از هوش مصنوعی صرفاً به منظور بهبود روانی متن، ویرایش نگارشی و ارتقای کیفیت نگارش مقاله استفاده کردند. تمامی محتوای علمی، تفسیر یافته‌ها، نتیجه‌گیری‌ها و مسئولیت نهایی متن بر عهده نویسندگان است.

References

- [1] Lopez LC. Integrating Speech-Language Pathologists Into Primary Care to Improve Early Identification of Developmental Concerns: A Brief Report. Perspectives of the ASHA Special Interest Groups. 2024; 9(4):995-1002. [DOI:10.1044/2024_PER-SP-23-00287]
- [2] Wankoff LS. Warning signs in the development of speech, language, and communication: When to refer to a speech-language pathologist. Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing. 2011; 24(3):175-84. [DOI:10.1111/j.1744-6171.2011.00292.x] [PMID]
- [3] Barton EE, Moore HW, Squires JK. Preparing speech language pathology students to work in early childhood. Topics in Early Childhood Special Education. 2012; 32(1):4-13. [DOI:10.1177/0271121411434567]
- [4] Wilcox MJ, Woods J. Participation as a basis for developing early intervention outcomes. Language, Speech, and Hearing Services in Schools. 2011; 42(3):365-78. [DOI:10.1044/0161-1461(2011/10-0014)] [PMID]
- [5] Zipoli RP, Kennedy M. Evidence-based practice among speech-language pathologists: attitudes, utilization, and barriers. American Journal of Speech-Language Pathology. 2005; 14(3):208-20. [DOI:10.1044/1058-0360(2005/021)] [PMID]
- [6] Dodd B. Evidence-based practice and speech-language pathology: Strengths, weaknesses, opportunities and threats. Folia Phoniatrica et Logopaedica. 2007; 59(3):118-29. [DOI:10.1159/000101770] [PMID]
- [7] Ratner NB. Evidence-based practice: An examination of its ramifications for the practice of speech-language pathology. Language, Speech, and Hearing Services in Schools. 2006; 37(4):257-67. [DOI:10.1044/0161-1461(2006/029)] [PMID]
- [8] Nilipour R. Emerging issues in speech therapy in Iran. Folia Phoniatrica et Logopaedica. 2002; 54(2):65-8. [DOI:10.1159/000057916] [PMID]
- [9] Ensafi Z, Kamali M, Bahadorizadeh L, Amiri Shavaki Y. The Lived Experiences of Speech-language Pathologists Regarding the Use of Telepractice During the COVID-19 Pandemic in Iran. Health in Emergencies and Disasters Quarterly. 2024; 10(1):67-76. [DOI:10.32598/hdq.10.1.573.1]
- [10] Rabanifar N, Hoseini MA, Abdi K. Exploring Barriers to Implementing Telerehabilitation from experiences of managers, policymakers, and providers of rehabilitation services in Iran: A Qualitative Study. Medical Journal of the Islamic Republic of Iran. 2022; 36:157. [DOI:10.47176/mjiri.36.157] [PMID]
- [11] Huang N, Zou K, Liu F, Su Z, Chen L, Zhong Y, et al. Research trends and hotspots in post-stroke speech rehabilitation: A bibliometric analysis. Acta Psychologica. 2025; 254:104781. [DOI:10.1016/j.actpsy.2025.104781] [PMID]
- [12] Lewison G, Carding P. Evaluating UK research in speech and language therapy. International Journal of Language & Communication Disorders. 2003; 38(1):65-84. [DOI:10.1080/13682820304815] [PMID]
- [13] Armstrong L, Stansfield J, Bloch S. Content analysis of the professional journal of the Royal College of Speech and Language Therapists, III: 1966-2015-into the 21st century. International Journal of Language & Communication Disorders. 2017; 52(6):681-8. [DOI:10.1111/1460-6984.12313] [PMID]
- [14] Cho SJ, Kim TG. A Study on Research Trends in [Audiology and Speech Research] Using Keyword Network Analysis. Audiology and Speech Research. 2023; 19(1):28-42. [DOI:10.21848/asr.220085]
- [15] Manoj Kumar L, George RJ, P SA. Bibliometric Analysis for Medical Research. Indian Journal of Psychological Medicine. 2023; 45(3):277-82. [DOI:10.1177/02537176221103617] [PMID]
- [16] Imani-Shakibayi M, Zarifian T. Investigating the Relationship Between Misarticulation of Polysyllabic Words and Predicting Later Reading Difficulties in Children With Speech Sound Disorder: A Narrative Review. Archives of Rehabilitation. 2025; 26(1):2-23. [DOI:10.32598/RJ.26.1.3057.2]
- [17] Robinson KA, Saldanha IJ, McKoy NA. Frameworks for Determining Research Gaps During Systematic Reviews. Rockville (MD): Agency for Healthcare Research and Quality (US); 2011. [Link]
- [18] Robinson KA, Akinyede O, Dutta T, Sawin VI, Li T, Spencer MR, et al. Framework for Determining Research Gaps During Systematic Review: Evaluation. Rockville (MD): Agency for Healthcare Research and Quality (US); 2013. [Link]
- [19] American Speech-Language-Hearing Association. Scope of practice in speech-language pathology. 2016. [Link]
- [20] Snow PC. Speech-language pathology and the youth offender: Epidemiological overview and roadmap for future speech-language pathology research and scope of practice. Language, Speech, and Hearing Services in Schools. 2019; 50(2):324-39. [DOI:10.1044/2018_LSHSS-CCJS-18-0027] [PMID]
- [21] Bondoc IP, Mabag V, Dacanay CA, Macapagal ND. Speech-language pathology research in the Philippines in retrospect: Perspectives from a developing country. International Journal of Speech-Language Pathology. 2017; 19(6):628-36. [DOI:10.1080/17549507.2016.1226954] [PMID]
- [22] Toppelberg CO, Shapiro T. Language disorders: A 10-year research update review. Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry. 2000; 39(2):143-52. [DOI:10.1097/00004583-200002000-00011] [PMID]
- [23] Fourtassi A, Bian Y, Frank MC. The growth of children's semantic and phonological networks: Insight from 10 languages. Cognitive Science. 2020; 44(7):e12847. [DOI:10.1111/cogs.12847] [PMID]
- [24] Lee N, Weikum W, Ip A. 47 Prevalence of and Factors Associated with Language Impairment in Canadian Children with ASD. Paediatrics & Child Health. 2022; 27(Suppl 3):e22-3. [DOI:10.1093/pch/pxac100.046] [PMCID]
- [25] Zhang DL, Chen SZ, Liu XM. Recent perspectives of pediatric neurodevelopmental disorders. European Review for Medical & Pharmacological Sciences. 2017; 21(4 Suppl):65-9. [PMID]

- [26] La LTB, Nguyen N'TT, Truong ATT. A Bibliometric analysis of cohesive speech research of preschoolers from 1970 to 2020. *Problems of Education in the 21st Century*. 2021;79(4):611. [DOI:10.33225/pec/21.79.611]
- [27] Carter JA, Lees JA, Murira GM, Gona J, Neville BG, Newton CR. Issues in the development of cross-cultural assessments of speech and language for children. *International Journal of Language & Communication Disorders*. 2005; 40(4):385-401. [DOI:10.1080/13682820500057301] [PMID]
- [28] Losardo A, Notari-Syverson A, Coleman T, Botts DC. Cross-cultural assessment of young children's language and literacy development. *Perspectives on School-Based Issues*. 2008; 9(2):71-8. [DOI:10.1044/sbi9.2.71]
- [29] Hajgholamrezaee Z, Hassanati F, Hajgholamrezaee P, Darouie A. The Relationship Among Theory of Mind, Comprehension of Mental Verbs State and Mean Length of Utterance in Children With Hearing Impairment. *Archives of Rehabilitation*. 2024; 25(S3):664-81. [DOI:10.32598/RJ.25.specialissue.3529.1]
- [30] Ajallouyan M, Radfar S, Nouhi S, Tavallaie SA, Amirjalali S, Yousefi J, et al. Consanguinity among parents of Iranian deaf children. *Iranian Red Crescent Medical Journal*. 2016; 18(11):e22038. [DOI:10.5812/ircmj.22038] [PMID]
- [31] M Al Sudani Z, Khosravi T, Oladnabi M. Hearing loss among families with 2 and more affected members in golestan province, Iran: A cross-sectional study of 320 families. *The Journal of International Advanced Otolaryngology*. 2024; 20(1):44-9. [DOI:10.5152/iao.2024.231214] [PMID]
- [32] Bitarafan F, Seyedena SY, Mahmoudi M, Garshasbi M. Identification of novel variants in Iranian consanguineous pedigrees with nonsyndromic hearing loss by next-generation sequencing. *Journal of Clinical Laboratory Analysis*. 2020; 34(12):e23544. [DOI:10.1002/jcla.23544] [PMID]
- [33] Mowzoon H, Hassanati F, Nilipour R, Mohammadzamani MR, Ghoreishi ZS. Investigating the Relationship Between Linguistic Variables and Executive Functions in Persian-speaking Children Aged 5-8 Years With and Without Developmental Language Disorder. *Archives of Rehabilitation*. 2024; 25(S3):726-45. [DOI:10.32598/RJ.25.specialissue.3837.1]
- [34] Ghovati F, Ashtari A, Soleimani F, Zarifian T, Vahedi M, Goshai SM. An Investigation and Comparison of Early Communication Skills in Persian-speaking Children with Autism Spectrum Disorder Using Communication Skills Checklist (CSC). *Archives of Rehabilitation*. 2025; 26(3):422-45. [DOI:10.32598/RJ.26.3.4052.1]
- [35] Bailey NM, Andrews TM. Diagnostic Criteria for Psychiatric Disorders for Use with Adults with Learning Disabilities/Mental Retardation (DC-LD) and the diagnosis of anxiety disorders: A review. *Journal of Intellectual Disability Research: JIDR*. 2003; 47 (Suppl 1):50-61. [DOI:10.1046/j.1365-2788.47.s1.25.x] [PMID]
- [36] Segura-Pujol H, Briones-Rojas C. Treatment intensity for developmental language disorder: A systematic review. *International Journal of Speech-Language Pathology*. 2021; 23(5):465-74. [DOI:10.1080/17549507.2020.1856412]
- [37] Frizelle P, Tolonen AK, Tulip J, Murphy CA, Saldana D, McKean C. The influence of quantitative intervention dosage on oral language outcomes for children with developmental language disorder: A systematic review and narrative synthesis. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*. 2021; 52(2):738-54. [DOI:10.1044/2020_lshss-20-00058] [PMID]